

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Exponitur principium illud, quæ sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se.
disput. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

simpliciter, atque adeo cetera attributa: relationes vero quia, ut relationes praecise sunt, non habent quod sint perfectiones, ut quaest. 42. est ostendendum, neque est necesse, ut sint de intrinseca ratione essentiae, neque ut essentia & attributa sint de intrinseca ratione earum. Accedit, quod attributa non contrahunt essentiam, sed aequè late pateant ac illa: relationes vero eam contrahunt: contrahens autem esse nequit de intrinseca ratione contracti, aut è contrario: si minus, antequam contrahi intelligeretur, esset iam contractum.

Ad tertium concessa maiori, & minori, neganda est consequentia. Maior namque identitas inter relationem & essentiam coniuncta est cum distinctione virtuali: quae nihil tollit de simplicitate suppositi ex utraque constituti, & tamen sufficit, ut neutra sit de intrinseca ratione alterius.

ARTICVLVS III.

Utrum relationes, quae sunt in Deo ad inuicem distinguantur realiter.

DISPUTATIO I.

QUESTIO haec non petit vniuersim utrum omnis relatio realis existens in Deo à quacumque alia existente in Deo distinguatur re, sed indefinitè, Utrum inter relationes reales, quae sunt in Deo, detur distinctio realis. Inferius namque est disputandum, utrum actiua spiratio distinguatur re à paternitate atque filiatione, quibus relatiuè non opponitur, ostendendumque est ab eis non distingui.

Conclusio affirmat, estque de fide. Etenim fides docet personas diuinas inter se re distinguui: distinguuntur autem proprietatibus personalibus; iuxta illud Concilij Lateranensis, capite Firmiter, de summa Trinitate & fide Catholica, Haec sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta: ergo proprietates personales, quae eadem sunt diuinae relationes, inter se realiter distinguuntur. Praeterea in epistola Sophronij, quae in 6. Synodo actione 11. refertur, & à Concilio tanquam orthodoxa suscipitur actione 13. Cum late Sophronius ostendisset, tres personas diuinas esse vnum Deum, & nihilominus inter se distinguui, addidit: Hoc quidem (nempe esse Deum) propter naturam & identitatem substantiae, & cognitionem essentiae: illud vero propter alteritatem harum trium proprietatum, propter que dissimilitudinem proprietatum, quae inconfuse vnaquamque figurant personam. Sicut ergo esse Deum vnaquamque inconvertibiliter possidet, ita & proprietatem, per quam ipsa persona figuratur, immutabilem & immobilem obtinet, quae idem solum est insita, & ab ipsa aliis personis eam discernit. Haec Sophronius. Cum ergo proprietates personales non aliud sint, quam relationes diuinae: sit, ut personae diuinae relationibus distinguantur, ac proinde, ut relationes distinctae sint re inter se. Item Concilium Toletanum vnde cum in confessione fidei de personis diuinis sic loquitur: Cùm relatiuè tres persona dicantur, vna tamen naturalis substantia creditur. Et paulò inferius: In relatione personarum numerus cernitur.

D. Thomas in argumento, sed contra, conclusionem eandem confirmat illo pronuntiato, quod Scholastici Doctores ex Boetio de Trinitate sumperunt: substantia in diuinis continet unitatem, relatio vero multiplicat Trinitatem: quare si in diuinis relationes non distinguerentur re ad inuicem, sanè non

Molina in D. Thom.

esset Trinitas realis personarum, sed rationis, quod est error Sabellij.

In corpore verò articuli in hunc ferè modum argumetur. Quando aliquid tribuitur alicui, tribuenda illi sunt ea, quae sunt de ratione rei attributa: sed de ratione relationis est, ut sit respectus vnius ad alterum, secundum quem illi alteri opponitur relatiuè: cum ergo Deo tribuantur relationes reales, quibus se mutuo personae re ipsa respiciunt: sit, ut inter huiusmodi relationes concedenda sit oppositio relatiua: sed relatiua oppositio relationum realium suo iure efflagitat distinctionem realem: ergo inter relationes diuinas distinctio realis concedi debet. Quando D. Thomas hoc loco docet, oppositionem relatiuam relationum realium ex sui ratione exigere distinctionem realem, loquitur de oppositione relatiua sumpta fundamentaliter pro ipsismet relationibus realibus, quae inter se opponuntur: non verò pro relatione oppositionis, quae in eis fundatur, & à qua formaliter dicuntur oppositae: Haec namque, ut apud Aristotelem dictum est, relatio est rationis, non verò realis.

DISPUTATIO II.

Exponitur principium illud: Quae sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se.

PRIMUM argumentum Diui Thomae hoc loco eiusmodi est: Quae sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se: sed relationes diuinae sunt idè re cum essentia diuina: ergo non distinguuntur realiter inter se.

Varij sunt modi huic argumento satisfaciendi. D. Thomas hoc loco respondet, principium illud in maiori propositione assumptum intelligi debere de iis, quae re & ratione sunt eadem vni tertio, eò modo quo tunica & indumentum re & ratione identitatem habent: non verò de iis, quae ratione distinguuntur. Nam Aristoteles 3. Physicorum affirmat, actionem & passionem esse idem cum motu, nec tamen idem esse inter se: eò quod à motu ratione distinguantur, cum in actione inuoluatur respectus, ut à quo est motus in mobili, in passione verò respectus ad id, in quo recipiatur. Quare, inquit D. Thomas, licet paternitas & filiatione sint idem re cum essentia diuina: quia tamen in suis proprijs rationibus formalibus important respectus oppositos, nullum est absurdum, quod ratione eiusmodi respectuum distinguantur re inter se.

Dubium verò est, quid D. Thomas in expositione illius principij intelligat nomine eorum, quae sunt eadem re & ratione. Utrum videlicet sola synonyma, ut in exemplo de tunica & indumento videtur innuere: an aliquid aliud. Si namque sola synonyma intelligat, profectò syllogismi omnes expositioij, qui ex illo principio vim accipiunt, corruerunt. Id quod vel inde facile probatur: quoniam, qui in terminis synonymis conficeretur, probatiui non essent, sed in eis peteretur principium: qui verò fierent in alijs terminis, non essent legitima consequentiæ: quippe cum, iuxta hanc expositionem D. Thomae, quado termini non sunt synonymi, id principij, cui innituntur, neque vim, neque veritatem habeat.

Torres hoc loco censet, principium illud iuxta sententiam Diui Thomae, quam anaplectitur, intelligendum esse solum in terminis synonymis: idcirco quia in eis solum sit vniuersim verum. Ad objectionem verò de syllogismi expositioij, quam idem autor excitat, nihil respondet. Aliam quoque tradit expositionem, qua vult, ut per ea quae sunt eadem

Expositiones variae propositi principij.

Opinio Torres.

eadem re & ratione intellexerit D. Thomas, quae ita sunt eadem re, ut non habeant oppositas rationes formales se inuicem excludentes. Nomine vero eorum, quae sunt diuersa ratione, intellexerit, quae habent rationes formales oppositas sese excludentes, ut habent actio & passio, paternitas & filiatio.

Resoluitur.

Verum hic satisfaciendi modus non est probabilis. Tum quia plus iusto arctat principium illud, quod, esto longe plus extendatur, euidens est in lumine naturali. Tum etiam quoniam iuxta expositionem traditam ars syllogistica magna ex parte enervatur. Tum vel maxime quoniam in rebus creatis nulla affertur instantia, neque credo afferri potest, qua ostendas, quae sunt re eadem vni tertio singulari, non esse eadem re inter se, & quae ratione formali sunt eadem vni tertio singulari, non esse etiam eadem ratione formali inter se: sed peculiare id est in venerando mysterio altissimae Trinitatis, ut quae sunt eadem re, & ratione formali vni tertio singulari, non sint eadem vel re, vel ratione formali inter se: idque propterea quod in solo Deo, ob ipsius infinitatem, actualitatem, illimitationem, & simplicitatem, detur aliquid vnum numero commune per identitatem realem & formalem multis, quae ab illo communi sunt solum virtute distincta, inter se vero propter relationem oppositionem re & ratione formali distinguuntur. Ut autem hoc in Deo reperiri est, non quidem contra, sed supra lumen naturale intellectus creati: ita, quod in Deo aliqua, quae sunt eadem re, aut ratione formali vni tertio singulari, non sint simili modo eadem inter se, est sane, non contra, sed supra lumen naturale intellectus.

Principium illud in rebus creatis esse vniuersum vni tertio singulari, sunt eadem inter se: vniuersum verum sit in rebus creatis, siue sit sermo de identitate reali siue de formali, neque vlla afferatur instantia, probatur. Tum quoniam si lumen intellectus contulatur, sane nec minus euidens, nec minus primum principium est, quam illud mathematicum, quae sunt equalia vni tertio, sunt equalia inter se, de quo nullus dubitat, & euidens esse, & esse primum principium. Tum etiam quoniam si instantia aliqua afferretur maxime esset ea, quam in actione, passione, & motu Diuus Thomas ex Aristotele 3. Physicorum adducit. At nos in eum locum perspicue, nihil fallimur, ostendimus, Aristotelem solum voluisse, docuisseque, actionem & passionem esse idem re cum motu, distingui vero a motu formaliter: eod quod ex natura rei actio & passio reperiantur, & quasi fundentur in motu, & nihilominus sint rationes formales distinctae, tam a motu, quam inter se. Continua namque acquisitio formae est formalis ratio motus: esse vero ab agente quod quasi radicatur, reperiturque in acquisitione ipsa formae, est ratio actionis: recipi autem in passio, est ratio passionis: ut autem actio & passio sunt idem re cum motu, ita sunt idem re inter se: ut verò distinguuntur familiariter a motu, ita etiam inter se: quare non datur instantia in actione & passione coparatione motus. Imò esto quis dicat motum esse de intrinseca ratione actionis & passionis (quod tamen non dubito esse falsum) nulla datur instantia. Argumentor enim in hunc modum. Esto ratio formalis motus includatur intrinsece in ratione formali actionis: ratio tamen actionis non dicit nudam rationem formalem motus, sed superaddit aliquid reale vel respectiuum, vel absolutum, quod nullus negare potest distingui ex natura rei, atque adeo formaliter a ratione formali motus: simili modo argumentabor de passione: sicut ergo actio & passio communicant in ratione

Actio & passio quatenus inter se, & a motu distinguuntur.

formali motus, & ab ea distinguuntur formaliter, quoad id quod supra illam additur: ita inter se partim sunt idem formaliter, nempe quoad rationem formalem motus, in qua communicant, & partim distinguuntur formaliter, quoad respectus, quos addunt: quanta ergo est identitas realis, aut formalis actionis & passionis cum motu, tanta est vtriusque inter se.

Alij ad argumentum propositum respondent, principium illud in hunc modum esse intelligendum. Quae sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se, illa eadem identitate, qua sunt eadem in illo tertio, non vero aliqua alia. Quare, inquit, cum relationes diuinae, paternitas videlicet & filiatio, sint idem cum essentia identitate essentiali, solum sequitur paternitatem & filiationem esse idem essentialiter inter se, aut esse idem in ratione essentiae diuinae, quod est verum: non vero sequitur, esse idem inter se identitate reatiua, hoc est, secundum esse reatiuum seu quatenus relationes sunt. Haec expositio est Diui Thomae in 1. dist. 33. quaest. 1. art. 1. ad secundum, eam ait Caietanus hoc loco germanam esse, amplectiturque Scotus in 1. dist. 2. quaest. 7. ad primum quoddam argumentum, & subscribunt plerique alij. Quidam ex eis addunt, syllogismos expositorios ex hoc principio ita intellecto habere vim.

Alia eiusdem principii expositio.

Hic etiam modus satisfaciendi argumento proposito, exponendi que principium illud, non placet. Primum, quoniam, ut vsus docet, in syllogismis, siue illi expositorii sint, siue non, non colligimus maius extremum esse idem cum minori illa eadem identitate praecise, qua sunt idem cum medio, sed absolute maius extremum conuenire, aut non conuenire minori extremo propter connexionem, quam vtrumque extremum habet cum medio in praemissis. Secundo, quoniam cum conclusio esse debeat aliud quid ab his, quae posita sunt, ut Aristoteles lib. 1. de priori resolutione docet, sane in syllogismo conclusio non colligitur illa eadem identitate extremorum cum medio, quae posita erat in praemissis, sed absolute colligitur identitas, seu connexio extremorum inter se propter identitatem seu connexionem eorum, cum medio in praemissis. Tertio, quoniam ea expositio plus iusto principium illud coarctat: & cum, ut paulo antea ostensum est, in rebus creatis sit vniuersum verum euidensque in lumine naturali talem esse identitatem realem, aut formalem aliquorum inter se, qualis est eorumdem cum aliquo tertio singulari, possitque adduci exemplum in definitione physica, & metaphysica Socratis comparatione eiusdem Socratis: soluendum aliter restat argumentum propositum, reddique debet peculiaris ratio ob quam in diuinis, cum Pater & Filius secundum suas peculiare rationes formales reatiuas sint idem re & ratione formali cum essentia diuina, quae est vna numero, non sequatur esse idem re & ratione formali inter se secundum suas proprias rationes formales reatiuas.

Reiuitur.

Est tertius modus satisfaciendi argumento proposito, exponendi que principium illud, quem amplectuntur Durandus in 1. dist. 33. quaest. 1. Capreolus dist. 2. quaest. 3. & quidam alij, quos sequor. Videlicet principium illud intelligendum esse, de identitate cum aliquo tertio singulari incommunicabili quo pacto intellectum est vniuersum verum, tam de identitate reali, quam formali, & tam in rebus creatis, quam in increatis: intellectum vero vniuersum de quocumque indiuiduo siue illud communicabile sit multis, siue non, est principium pseudographum: non secus atque hoc, omnes lineae ductae ab eodem puncto ad idem punctum sunt aequales, si intelligatur tam de rebus

Legimus principium propositum, arguendum pro se.

MOL
Indi
D.

rectis quam de obliquis, ut patet, quia chorda & arcus sunt linea ducta ab eodem puncto in idem punctum, & sunt in aquales.

Ratio autem quare principium illud sit ita intelligendum, haec est. Quoniam quemadmodum ex identitate reali duorum cum aliquo tertio communi, ut Socratis & Platonis cum homine, non sequitur identitas illorum inter se: eo quod neuter illorum sit idem adequatè cum illo communi: ita ex identitate reali, aut formali aliquorum duorum cum aliquo singulari communi multis communitate reali, seu abique aliqua sua diuisione: non sequitur identitas realis, aut formalis illorum inter se: quia neutrum est idem adequatè cum illo indiuiduo communi multis, ut art. precedente disp. 6. dictum est. Ut enim non sequatur identitas realis, aut formalis duorum incommunicabilium inter se ex eorundem identitate cum aliquo tertio, perinde est tertium illud commune esse communitate reali, ac communitate solam rationis: eo quod quocumque modo sit commune, neutrum incommunicabilium est illi idem adequatè. Quare sicut haec consequentia nulla est: Socrates est idem re cum homine: Plato est idem re cum homine: ergo Plato est idem re cum Socrate: ita haec consequentia est nulla: Pater seu paternitas, est idem re & ratione formali cum essentia diuina. Filius, seu filius, est idem re & ratione formali cum eadem essentia diuina: ergo sunt idem re & ratione formali inter se.

Ex hoc principio sic intellecto, sumptaque identitate latius, quantum satis est, ut praedicatum verè tribuatur subiecto (forma namque re & ratione formali distincta à subiecto, verè illi tribuitur significata in concreto, eo quod quoad connotatum, significatumve materiale, sit idem cum subiecto) vim habent syllogismi expositorii: solum enim valent, quando idem numero non est communicatum multis, vel suppositis, vel subiectis, quae de se inuicem non praedicatur, ut regulariter non solet esse communicatum. Quod si idem numero sit multis, vel suppositis, vel subiectis communicatum, non valet consequentia. Vnde si Deus de potentia absoluta collocaret simul eandem numero albedinem in Socrate & Platone (quod naturae lumen indicat non inuoluerè contradictionem) haec consequentia nulla esset: Socrates est hoc album: Plato est idem numero album: ergo Plato est Socrates. Quia etiam idem numero intellectus, & eadem numero intellectio naturaliter est simul in Socrate, & in sua anima, haec consequentia est nulla: Socrates est hoc intelligens: anima Socratis est idem intelligens: ergo Socrates est sua anima: neque est aliud vitium in utroque syllogismo, nisi quod medius terminus, licet sit quid singulare, est tamen simul communicatum multis, saltem partialibus subiectis, de quibus verificatur: cum tamen illa de se inuicem non verificentur.

DISPUTATIO III.

Modus discernendi sophismata à veris syllogismis in terminis diuinis.

Quam ex-
tremi cum
medio termi-
no identita-
ti exigat art.
syllogistica.

ARS syllogistica non innitur huic principio: Quocumque sunt eadem re aut ratione formali inter se, sunt eadem inter se. Ad eam enim non requiritur identitas realis, aut formalis maioris & minoris extremi cum medio: saepe namque praedicata verarum propositionum, quae in syllogismis assumuntur, re & ratione formali distinguuntur à subiectis, ut patet in hac, homo est albus, & multò magis in his, ignis calefacit, Deus conseruat, quae sunt vera Molina in D. Thom.

A denominatione extrinseca à calefactione, qui calefitur in aqua, & à conseruatione, qui subiectus in rebus creatis. Identitas ergò extremorum cum medio, quae requiritur, ac spectatur in syllogismis, est identitas, quae sufficit ad veritatem propositionis, qualis à nobis explicata est super Porphyrium, nempe ut praedicatum & subiectum, vel ratione eorum, quae significant formaliter, vel ratione eorum quae concernunt, aut connotant, sint idem, quantum satis est, ut praedicatum conueniat subiecto. Quare principium à quo vim accipiunt syllogismi rectè inferentes conclusiones affirmantes, est hoc: quocumque extrema certis quibusdam modis conueniunt, sunt re idem cum medio, identitate quae sufficit ad veritatem enunciationis, certo etiam quodam modo conueniunt, sunt re idem inter se. Modi autem illi certi, quibus extrema conueniunt debent cum medio termino, sunt qui traduntur ab Aristotele 1. libro de priori resolutione, dum modos viles cuiusque figura explicat.

Aristotelis tamen dicta, licet absolute vera sint, in primis tamen intelligi debent, dummodò medium comparatione vtriusque extremi sumatur eodem modo: alioquin consequentia nulla erit, consergentque variae fallaciae, quae vitiosam eam reddent, quales sunt aequiuocationis, amphibologiae, compositionis, diuisionis, accentus, accidentis, &c. In his enim omnibus cernitur diuersitas in medio comparatione extremorum. Ut in fallacia accidentis, quae instituto nostro magis inferuit, vnum extremum conuenit medio ea praecisa ratione, qua medium aliquo modo distinguitur ab altero extremo, rursum; medium conuenit alteri extremo ea ratione, qua aliquo modo sunt idem, quod est medium non eodem modo sumi comparatione vtriusque extremi.

C Sunt deinde intelligenda dummodò medium, quando vniuersum sumitur comparatione alicuius extremi, distribuatur completè, pro omni scilicet, cum quo potest esse idem identitate, quae sufficiens sit ad veritatem propositionis. Hoc namque modo intelligendum est quod dici solet in forma syllogistica, medium debere sumi vniuersum comparatione alicuius extremi. Etenim si medium solum distribuatur incompletè, argumentum erit ex puris particularibus, ac proinde vitiosa erit consequentia. Ut si dicas: Omne animal fuit in arca Noè (animali distributo incompletè pro generibus singularum) diuisus Petrus est aliquod animal: ergo fuit in arca Noè.

E Quo loco animaduertendum est, aliquando nomen distribui non posse completè, eo quod significatum illius verificetur de aliquo, aut de aliquibus, pro quibus tale nomen non supponit, aut aliqua alia de causa. Verbi gratia, hoc nomen, essentia diuina, distribui non potest completè. Ratio est, quia cum sit abstractum, non supponit pro suppositis, de quibus tamen ipsius significatum verè enunciat. Atque hoc appellant antiqui Theologi, non posse distribui in termino, potest tamen distribui completè extra terminum, sumendo videlicet alium terminum, seu nomen, quod commune sit in significando, essentiae diuinae, & suppositis, quale est hoc nomen, res: ut si dicas, omnis res quae est essentia diuina: tunc enim essentia diuina distribuitur completè, extra terminum tamen.

F Notandum praeterea, in syllogismis expositoriis constantibus medio termino singulari, ex eo optimam esse consequentiam, quod cum singulare regulariter non sit commune multis, quae inter se non verificetur, habet in ista vniuersalis completè distributi. Quare si detur aliquod singulare commune multis, identitate, de qua nunc loquimur, quae tamen

Syllogismi
medium quo
pacto sumi
debeat ut fir-
ma sit ratio
colligendi.

Syllogismi
medium quo
pacto sumi
debeat ut fir-
ma sit ratio
colligendi.

Medij termi-
ni distribu-
tio qualis.

Medium
distribui ex-
tra terminum
completè quid
sit.

Syllogismus
expositorius
cur sit bona
consequens.

